

A „weimari háromszög” szerepe – a német–francia–lengyel együttműködés kilátásai

Tóth Erika

A weimari háromszög létrejötte, céljai

A weimari háromszög lassan húszéves lesz, mégsem örvend túl nagy ismertségnek Európában.¹ Akik hallottak róla, többnyire nosztalgiával gondolnak rá és csak szimbolikus jelentőséget tulajdonítanak neki, holott az csak részben fedti a valóságot.

A kommunista rendszer bukása és a hidegháború után számos elgondolás született Európa újrendezéséről, stabilitásáról, jövőbeni működési formáiról.² Ilyennek számított a Hans-Dietrich Genscher német külügyminiszter kezdeményezésére 1991. augusztus 28-án elindított „weimari háromszög” koncepció.³ A *weimari nyilatkozatban* a német külügyminiszter, Roland Dumas francia és Krzysztof Skubiszewski lengyel kollégájával együtt kifejezte szándékát az európai értékeken alapuló jószomszédi együttműködés iránt, biztosították egymást arról, hogy kölcsönösen támogatják a többieket a demokrácia, a biztonság és a prosperitás iránti törekvésükben.⁴ A cél az volt, hogy rögzítsék a három ország alapvető érdekeit Európa jövőjét illetően, olyan tárgyalási kultúrát, rendszeres konzultációs mechanizmust alakítsanak ki, amely a kölcsönös megértést és a közös Európa-politikai elképzelések továbbfejlesztését szolgálja, anélkül hogy kizárólagosságra törekednének a többi európai állammal szemben.⁵ A weimari háromszög funkciója az volt, hogy támogassa Lengyelország euroatlanti integrációját, kifelé gravitációs központként működjön a keleti szomszédok felé, és segítse a megegyezést Franciaország és Németország között. A német–francia duó trióvá alakításának szándéka az európai integráció kibővítését vetítette előre, egyben kitörésnek látszott az egyre nyomásztóbbá váló francia–német bilateralizmusból.

A weimari háromszög kezdeti motivációi

1. A német–francia megbékélési modellt a felek ki akarták terjeszteni a német–lengyel kapcsolatokra is.
2. Franciaország és Németország Lengyelország bevonásával kifejezésre akarta juttatni, hogy a hidegháború után a kontinens megosztottságának véget kell vetni, és a keleti felének új perspektívát kell adni.
3. Lengyelországot szimbolikusan is be akarták vonni az európai egyesülésbe. Ennek alapjául szolgál, hogy a három ország a három nagy európai kulturális és nyelvi elemet – latin, germán, szláv – jeleníti meg.⁶
4. A bizonytalan, átmeneti időszakban hozzá akartak járulni Európa stabilitásához.

A felek eltérő megfontolásai

Németország elsőrangú érdekének nyilvánította az EK, az unió keleti bővítését, azon belül hangsúlyozta a lengyel csatlakozás fontosságát. Meg akarta cáfolni azokat a félelmeket, amelyek szerint az újraegyesítés és a keleti blokk szétesése után hegemónisztikus törekvései lennének Közép-Európa keleti részén. Ezért nyugati és keleti partnerei felé egyaránt folytonosságot akart demonstrálni. A weimari háromszög lehetőséget adott a német–lengyel megbékélési politika támogatására és Varsó történelmi tapasztalatokon alapuló gyanakvásának csökkentésére. Olyan struktúrát jelentett, amely Franciaországot Kelet- Közép-Európa átalakulásának és konszolidálásának aktív támogatására készítette. Németország Franciaországgal együtt el akarta kerülni, hogy egy német–francia direktórium benyomását keltse Európában.

Franciaország attól tartott, hogy Németország a keleti bővítés után elfordul tőle. Az együttműködés számára olyan mechanizmust jelentett, amely biztosítja, hogy Németország Lengyelországgal nem sodródik el keleti irányban, és Németország nem tesz szert egyedüli vezető szerepre a régióban. Párizs betekintési jogot akart a megnövekedett Németország keleti politikájába, bele akart látni a berlini kártyákba, lehetőség szerint befolyást óhajtott gyakorolni a német külpolitikára, de legalábbis a német–lengyel viszonyra. A weimari keret lehetőséget kínált Párizsnak ahhoz, hogy kelet-közép-európai politikájának új lendületet adjon, és erősítse jelenlétét a térségben. Franciaország és Lengyelország érdekei közel álltak a tekintetben, hogy fékezék Németország kelet-közép-európai ambícióit, mert mindketten tartottak attól, hogy eltolódnak az európai erőviszonyok Németország javára. Párizs fokozatosan felismerte, hogy a német–francia kapcsolatok bizonyos problémái könnyebben oldhatók meg egy harmadik fél részvételével: a kétoldalú vitában az erősebb Németországgal szemben alulmarad, ezért célszerű bevonnia egy harmadik résztvevőt is, például Lengyelországot.

Lengyelország Németországban olyan partnerre talált, amelyik segítette a nyugati integrációjában, de más szövetségest is keresett: a gyors NATO-csatlakozás ügyében az Egyesült Államokra számíthatott, és abban bízott, hogy az EU-csatlakozáshoz Németország legfőbb partnerét, Franciaországot is sikerül megnyernie. Az együttműködés segítette a hatalmi aszimmetria kezelésében: Franciaország bevonása révén csökkentek a lengyel félelmek Németország esetleges dominanciájától. Varsó németországi kapcsolatait a szoros német–cseh, német–magyar kapcsolatokhoz hasonlónak akarta tenni. Abban is bízott, hogy megélnék a lengyel–francia történelmi, kulturális kapcsolatok. Távlati célja volt, hogy a német–lengyel kapcsolatokat intenzitásban, stabilitásban az Éllysé-szerződésben rögzített német–francia kapcsolatok szintjére emelje, és megszűnjön az egyenlőtlenség Németország nyugati és keleti szomszédjával fennálló kapcsolatai között. Varsó európai szinten a kelet- közép-európai országok informális szövetségévé szeretett volna válni. Számára az együttműködés tökéletes eszköznek látszott európai pozíciójának megerősítéséhez és ahhoz, hogy hídszerepet töltsön be a nyugati és a transzatlanti struktúrák között.

Eredmények és kihasználatlan lehetőségek

A weimari háromszög eddigi fejlődése három szakaszra osztható:

1. 1991-től 1997-ig, az amszterdami szerződés aláírásáig és a luxemburgi EU Miniszteri Tanács 1997. decemberi határozatáig, amikortól Lengyelország hivatalosan az unió tagjelöltjévé vált.
2. 1998-tól 2004-ig, az EU-csatlakozási tárgyalások megkezdésétől azok befejezéséig. A hivatalos találkozók gyakorisága ebben a szakaszban volt a legnagyobb.⁷
3. 2004. május 1-jétől, Lengyelország teljes jogú EU-tagságától napjainkig, amikor is körvonalazódni látszik egy újabb, intenzívebb szakasz kezdete.

A gyakorlatban a politikai szerepe a következőkben nyilvánult meg:

- Elsősorban hatásos lobbieszköz volt a lengyel euroatlanti integrációhoz (NATO-, majd EU-tagság, Lengyelország biztonságát a NATO garantálja, Oroszországgal szemben is).⁸
- A bizalomépítés eszköze volt Párizs, Bonn és Varsó között. Németország új keleti politikája, amely a szabaddá vált kelet-európai államokat az EU-ba kívánta bevezetni, csak úgy lehetett sikeres, ha Párizs maga is együttműködik a cél érdekében.
- Lengyelországnak védelmet biztosított az ellen, hogy Németországgal szemben ki legyen szolgáltatva.
- Sikeréhez hozzájárult az informális egyeztetési keret, az a szabadság, amely abban rejlett, hogy döntési kényszer nélkül lehet konzultációt folytatni.

A weimari háromszög teljesítményét többen az 1963-as német–francia Élysée-szerződéssel vetik össze, pedig a hasonlóságok ellenére aránytalan lenne annak eredményeit a német–francia együttműködéshez mérten számon kérni. A leglényegesebb különbség az, hogy a német–francia kooperációval ellentétben a weimari együttműködésnek nincs is szerződéses alapja (nincs elhatározott agenda, amelyet a tárcáknak kötelező lenne végrehajtaniuk), az életképessége így még jobban függ az egyes államok politikusainak, vezetőinek elszántságától. Mivel nem egy kormányközi megállapodáson alapul, csupán egy néhány oldalas „közös nyilatkozat”, a céljai sokféleképpen interpretálhatók, tévedés olyan szándékokat is számon kérni rajta, amelyekhez nem adtak a feltételek. A háromszög sajátosságát kifejező, legtömörebb definíció Roland Dumas francia külügyminisztertől származik: „A weimari háromszög az, ami...”⁹ Bár a német–francia együttműködés sem egy szervezetben valósul meg, a kooperációs intézményei (a parlamentekben, a kormányzatban és az alsóbb szinteken) mégis szilárdak. Különbség az is, hogy a második világháború után a német–francia együttműködés nem érdekazonosság alapján jött létre, az intézményes keret elsősorban a konfliktusmegoldást szolgálta (miközben más tagállamok a saját lehetőségeik korlátozását, Európa direktóriumát látták benne).

A weimari háromszög vitathatatlan eredménye, hogy harmonizálta Franciaország és Németország érdekeit Közép- és Kelet-Európában, hozzájárult az EU stabilizálásához, és megkönnyítette az EU keleti bővítését. Látható eredmény, hogy állandóvá váltak a felső szintű látogatások, viszont nem valósult meg politikai koordináció. Sem stratégiai impulzusok nem indultak ki a triótól, sem egyeztetési mechanizmusként nem működött olyankor, amikor fontos európai kérdésekben a három ország érdekei ütköztek egymással. Nem vált diplomáciai, politikai egyeztető fórummá, és a kibővített Európai Unióban nem játszott lényeges szerepet. Fontos kérdésekben a feleknek ritkán sikerült egyetértésre jutniuk, éppen ellenkezőleg. Példa erre az iraki háborúval kapcsolatos nézeteltérés, annak ellenére, hogy a trilaterális együttműködés fontos területe a biztonság- és védelempolitika (a védelmi miniszteri találkozók éppoly gyakoriak, mint a külügyminiszteriek).¹⁰

A politikai mellett a civil dimenzió a második legfontosabb terület, amelyhez nagy reményeket fűztek, annál is inkább, mivel az segíthet az előítéletek felszámolásában, és akkor is be tudja tölteni szerepét, ha a politikai lelkesedés alábbhagy. A civil együttműködés kialakult ugyan, különösen az ifjúsági cserekapcsolatok terén, az eredmények viszont messze elmaradnak a lehetőségektől: lényegében minden állami kezdeményezésre, közpénzezből valósult meg, a tudomány, a kultúra és az önkormányzatok terén nem jött létre érdemi hálózat.¹¹ Az együttműködés a három ország társadalmá, közvéleménye előtt levéssé ismert, a széles lakosság körében nem sikerült elindítani a „weimari szellem”-et, nem adott impulzusokat az „európai gondolat” vitájához sem.¹²

A trió eredményességét vizsgáló értékelésekben mérföldkőként jelenik meg a 2004-es dátum. Ezt részben az indokolja, hogy a lengyel csatlakozással, az EU keleti bővítésével

a weimari háromszög egyik alapvető célkitűzése teljesült, másrészt jelentősen megváltozott az kooperáció külső és belső feltételrendszere: Lengyelország a kibővített Európai Unió tagjaként új minőségében folytathatta az együttműködést, miközben a 27-ek Európája teljesen új kihívások elé állította a tagállamokat, új megoldások váltak szükségessé az érdekegyeztetés, a kompromisszumkeresés területén. Az eredmények vizsgálatánál és a bírálatoknál ezért számít határkőnek ez az időpont, jöllehet az útkeresés, a feladatok újradefiniálásán való gondolkodás már korábban elkezdődött, látván a kihasználatlanság és az érdektelenség jeleit (a politikai együttműködés elvesztette kezdeti dinamizmusát, bizonytalanság, tanácstalanság alakult ki, ami egyébként nem volt meglepő, tekintve, hogy a perspektíva hiánya az EU-nál is megmutatkozott). A problémák már a kilencvenes években jelentkeztek: újra át kellett gondolni, melyek a közös érdekek, és melyek a tabunak számító területek, amelyeket inkább kétoldalú keretben lehet megvitatni. A tizedik évfordulón felmerült például, hogy a formáció egyáltalán túléli-e a lengyel EU-csatlakozást. Az is megfogalmazódott, hogy – még mielőtt feleslegessé válna – az „Élysée-szerződés” mintájára alakuljon át egy intézményesített francia–német–lengyel partnerségi és együttműködési szerződéssé. Olyan javaslat is született, hogy a weimari háromszög az Európai Unió motorja, az együttműködés laboratóriuma lehetne: a német–francia–lengyel tengely a 27-ek Európájában hasonló szerepet játszhatna, mint amelyet a német–francia tengely korábban játszott, illetve ma is játszik. Mindazonáltal az elemzők óva intenek a túl ambiciózus célkitűzésektől, hiszen a 2004 óta eltelt időszak mérlege sem túl kedvező.

A weimari háromszög tevékenységének értékelésében nem különül el az egyes országok álláspontja, a politológusok általában kritikusabbak, mint a politikusok, mondván, a formáció teljesítménye jelentősen elmarad az eredeti várakozásoktól és a gyakorlati lehetőségektől is. Sokan úgy látják, hogy lényegében minden fontos kérdés a kétoldalú kapcsolatok kérdéskörében maradt, közös álláspontok kidolgozására nem került sor.¹³ A bírálók a formációt „üres burok”, „szappanbuborék”, „placebó” és „papírtigris” kifejezésekkel illették, az erősen ceremonizált, rendszeres és ünnepélyes állam- és kormányfői találkozókat „kötelező gyakorlat”-nak titulálták.¹⁴ A politikusok ennél általában pozitívabban nyilatkoztak, de a csalódottság náluk is tetten érhető.¹⁵

A kihasználatlan lehetőségek okai

Már Lengyelország EU-csatlakozása előtt gondot okozott, hogy

- Franciaország elkötelezettsége csökkent, illetve verbális maradt.
- A lengyelek csalódtak a lengyel–francia kapcsolatokban: Párizsban a lengyelek franciabarát közeledését nem fogadták lelkesen, Franciaország a lengyel közvélemény szemében a csatlakozás fékezőjévé vált.¹⁶

- Németország hatalmi ambíciói nem bizonyultak eltúlzottnak, Németország támogatását, igyekezetét a csatlakozni kívánó országok maguk is üdvözölték. A lengyelek nem Németország szerepvállalását sokallták, hanem Franciaországét kevesellték.
- Párizs Lengyelországot az Egyesült Államok trójai falovának tekintette.
- A kiegyenlítetlen kétoldalú kapcsolatok rányomták bélyegüket az együttműködésre.

Az utóbbi években az együttműködést nehezítette:

- A még mindig meglévő kiegyenlítetlenség: a felek továbbra sem egyenrangú partnerek. Németország és Franciaország Európa vezető nemzeteihez tartoznak, a hasonlóan öntudatos lengyelek viszont csak a második sorban foglalnak helyet.
- A háromszög nem lett egyenlő szárú, a bilaterális kapcsolatokban francia–német túlsúly érvényesül. A kilencvenes években a német–francia domináns tengely előny volt, ma már nem az, a fennálló aszimmetria, a különböző intenzitású kétoldalú kapcsolatok kedvezőtlenül hatnak az együttműködésre. A szoros német–francia és a konjunktúrát mutató német–lengyel kooperáció mellett kevésbé fejlett és zavarra hajlamos a francia–lengyel együttműködés.
- A résztvevők kétoldalú kapcsolatainak alakulása is kölcsönösen kihat egymásra. Figyelemre méltó, hogy nemcsak azok zavarai vetülnek rá a hármásra (a 2006-os német–lengyel sajtóbotrány a hármasszög csúcstalálkozó elhalasztását vonta maga után)¹⁷, hanem azok intenzívebbé válása is (német–francia, német–lengyel) a hármasszög együttműködés ellen hat.
- A lengyel politikusok már nem kényszerülnek arra, hogy hármasszög keretben egyeztessenek, mivel a 27-ek tagjaként is lehetőségük van a konzultációkra.
- Az elmúlt években az együttműködés személyes okok, Kaczynski lengyel köztársasági elnök hozzáállása miatt is akadozott.

A weimari háromszög a fennálló aszimmetriák alapján a német–francia bilateralizmus stratégia eszköze volt, amely elsősorban Lengyelországnak az európai intézményekbe és a nemzetközi biztonsági architektúrába való betagozódását szolgálta. Mióta a stabilitásexport kérdése megoldódott, a továbblépéshez és a bizalom megerősítéséhez a német–lengyel és a francia–lengyel kapcsolatok kiegyensúlyozására lenne szükség.

Hogyan tovább?

A lisszaboni szerződés alkalmazása és az egyes tagállamok nehezen előre látható magatartása sok ismeretlen tényezőt rejt magában, ezért a weimari háromszög jövőjét nehéz lenne megjósolni. Több forgatókönyv is elképzelhető, ezekből az elemzők négy opciót emelnek ki:

1. Ha a résztvevőknek az együttműködés fenntartásához nem fűződik elég érdekük, az a weimari háromszög megszűnéséhez vezet. Ez a 2004-ben csatlakozott országok számára kedvezőtlen üzenet lenne, akkor is, ha a „régí” Európa három nagy országa, Németország, Franciaország és Nagy-Britannia egy vezető triót alkotva valamilyen formában Lengyelországot is bevonná az együttműködésbe.
2. Jó hangzó mivolta ellenére kevés a realitása annak az elgondolásnak, hogy a trió az unió motorjává válhat (lásd az iraki háború vagy az európai alkotmány körüli vitát).
3. A weimari együttműködés folytatható az eddigi módon is, laza szimbolikus szövetségként, anélkül hogy komolyabb beleszólást igényelne az unió közös politikájának alakításába. Ez azonban nem vinne közelebb a problémák megoldásához, és a formáció nem jutna előrébb saját feladatának állandó újradefiniálásánál.
4. Reálisnak és a felek számára kívánatos modellnek az tűnik, ha a fennálló laza kommunikációs struktúrára alapozva az eddiginél intenzívebb konzultációs mechanizmusokat építenének ki, anélkül hogy túlzott elvárásokat támasztanának azokkal szemben. Ez megadná a lehetőséget az előzetes állásfoglalásokra, a kompromisszumok kidolgozására. Nem jelentene privilegizált együttműködést, hanem esetenként, alkalmanként lehetne aktivizálni. Nem versenyezne más fórumokkal (például a Németország–Franciaország–Nagy-Britannia trióval), viszont meglenne az az előnye, hogy csökkentené Lengyelország bizalmatlanságát a nagy uniós államok vezető csoportjaival szemben.

Ez utóbbi opció esetében fontos lenne, hogy a weimari háromszög csupán néhány olyan területre fókuszáljon, amelyekben nincs egyetértés a résztvevők, illetve a tagállamok között (mint amilyenek a közös kül- és biztonságpolitika, a transzatlanti kapcsolatok, az EU-szomszédságpolitika és keleti politika, a pénzügyi kérdések, a belbiztonság, az igazságügy, a közlekedés, az infrastruktúra, az energiapolitika és a környezetvédelem), valamint az, hogy folyamatosan napirenden tartsa az EU alapkérdéseiről folytatandó vitákat is (célok, értékek). Az együttműködésnek az eddiginél nagyobb nyilvánosságot kellene kapnia, és abba szélesebb spektrumban be kellene vonni a társadalom csoportjait (felmerült egy Weimari Alap létrehozásának és egy közös képviselő megbízásának a lehetősége is).

Mіндеzen elképzeléseket tekintve mégsem alaptalan a kérdés, hogy érdemes-e egyáltalán a hagyomány és a meglévő politikai feltételek miatt a formációt életben tartani, sőt fejleszteni. Nyilvánvalóan csak akkor, ha ahhoz megfelelő érdekek kapcsolódnak. A weimari háromszög fenntartásához igazolhatóan ma is minden félnek érdeke fűződik:

Berlin a német–lengyel kapcsolatok kiemelt kezelésével tovább folytatja a két nép közötti megbékélést. Szeretné minél korábban megismerni és befolyásolni a lengyel európai uniós álláspontokat. Varsót szorosabban be akarja vonni az EU katonai műveleteibe, hogy szorosabban beágyazza a közös biztonsági és védelmi politikába. Célja, hogy Varsó számára a közös biztonság- és védelempolitika legalább egyenrangú legyen az észak-atlanti kötődéssel (ehhez most kedvezők a feltételek, mivel Washington

módosította az amerikai rakétapajzzsal kapcsolatos terveit, Lengyelország és az Egyesült Államok privilegizált viszonya megváltozott). A németek szerint a lengyelek féltelmei és sérelmei alapján véve túldimenzionáltak, erre vezetik vissza azt is, hogy szerintük a lengyel uniós álláspontok nem elég rugalmasak. Berlinben úgy gondolják: a hármaskeret kedvezőbb feltételeket biztosít a problémás kérdések kezelésére. Az együttműködés súlypontjait német részről az EU szomszédságpolitikája, az energetika, valamint a közös kül- és biztonságpolitika képezi, azt egészíti ki a közös kulturális, oktatási programokban és az innováció terén megvalósuló együttműködés.

Párizsnak is érdeke, hogy a NATO-kötelezettség mellett Varsó nagyobb szerepet vállaljon a közös biztonság- és védelempolitikában. Az együttműködés lehetőséget biztosít a franciáknak arra, hogy a német törekvéseket figyelemmel kísérjék. A weimari háromszögben való részvételük egyben egyensúlyt képez a Mediterrán Partnerséggel, így nem vádolhatják Párizst az unión belüli szolidaritás hiányával, illetve nagyobb megértésre számíthat a Mediterrán Partnerség vonatkozásában.

Varsó szempontjából komoly presztízst jelent, hogy az EU két legjelentősebb országával közös platformon vehet részt, ezért a weimari együttműködés fenntartását Lengyelország akkor is fontosnak tartja, ha az nem csak esélyt, de kockázatot is rejt magában. Lengyelország tart az orosz gazdasági, energetika tényeréstől, ami szorosabb együttműködésre készteti EU-partnereivel, hasonlóan szükségesnek tartja a biztonságpolitikai kérdésekről való konzultációt. Mivel az EU motorjának tartott német–francia tandem jelenleg nem számíthat a Nagy-Britanniával való szoros együttműködésre – annak EU-ellenes irányvonala miatt –, a többi nagy tagállam közül pedig Olaszország és Spanyolország súlyos gazdasági gondokkal küzd, Lengyelországot próbálja meg a szorosabb együttműködésbe bevonni.¹⁸ Lengyelország és a lengyelek bizakodók is a tekintetben, hogy a weimari háromszög válhat az EU motorjává.¹⁹ Pedig ha Varsó vezető szerephez jut az unióban, fennáll a veszélye annak, hogy Párizs és Berlin csak kihasználja, miközben a két nagyhatalom közötti feszültségek enyhítésében a katalizátor szerepét tölti be.

Javuló bilaterális feltételek – fennálló ellentétek

A német külpolitika egyik kiemelt célja Európa kelet-nyugati megosztottságának teljes felszámolása, a keleti partnerekkel való kapcsolatok intenzívebbé tétele. Ebben Lengyelország hasonló kulcsszerepet játszik, mint Nyugaton Franciaország. A német–lengyel kapcsolatokban azonban az elmúlt években több kellemetlen epizód is adódott. 2006-ban kínosan érintette azokat a Kaczynski-szatíra németországi megjelenése, a lengyel elnök kifigurázása, 2007-ben pedig a német–lengyel „médiaháború”.²⁰ Hullámokat vetett a Merkel kancellárral szembeni sajtótámadás is, még akkor is, ha azt a német fél hivatalosan nem kommentálta.²¹

A kétoldalú kapcsolatok a lengyel Tusk-kormány 2007. novemberi hivatalba lépése óta jelentősen javultak. A Kaczynski-kormány helyenként agresszívnek tűnő hangját a tárgyszerűség váltotta fel, intenzívebbé vált a két kormány közötti párbeszéd. Mindez jobb feltételeket teremtett az együttműködéshez, a kétoldalú viták racionális kezeléséhez. A német–lengyel kapcsolatokban vitás kérdésnek számít a közös múlt feldolgozása (az elüldözöttekkel kapcsolatos kérdések, a kárpótlási ügyek, a német kulturális javak kezelése Lengyelországban) és az Északi Áramlat gázvezeték ügye. A Balti-tenger mélyén épülő, Lengyelországot megkerülő Északi Áramlatot Sikorski lengyel külügyminiszter 2010 januárban gazdaságilag értelmetlennek nevezte. Az orosz energiaóriás Gazprom által vezetett orosz–német konzorcium nem adott választ a lengyel hatóságoknak arra, hogy az olcsóbb szárazföldi megoldás helyett miért választják a tengeri útvonalat. Lengyelország mellett Észtország és Litvánia is felhívta Brüsszel figyelmét arra, hogy a gázvezeték építése csak tovább növeli Európa közvetlen függőségét az orosz gázimporttól. Kaczynski elnök előzőleg úgy fogalmazott: „Az energia korábban gazdasági téma volt, most politikai probléma.”

A kapcsolatok alakításához jelenleg kedvező feltételeket biztosít a konzervatív fel fogású kormánypártok közötti bizalom, különösen a német liberális párt kormányzati szerepe.²² A német–lengyel viszonyban azonban továbbra is figyelembe kell venni a következő körülményeket:

- Oroszország megítélése: Berlin stratégiai partnert lát Moszkvában, főleg gazdasági, energetikai, de politikai téren is. Varsó Moszkvával szembeni bizalmatlansága azonban mélyen gyökerezik, ezen lényegében nem változtat az sem, hogy 2009 őszétől, különösen pedig a 2010. áprilisi szmolenszki légi katasztrófa után bizonyos közeledés tapasztalható Oroszország és Lengyelország között.²³
- Németország és Franciaország szerint a biztonságpolitika lényegi kérdéseiben a konzultációba indokolt lenne más partnerek, például Nagy-Britannia bevonása is, de Lengyelország hajlamos ennek a fékezésére.
- A német társadalomban és a politikai apparátusban negatív Lengyelország-kép alakult ki.²⁴ Úgy gondolják, hogy a lengyel politikusok arrogánsak, sértődékenyek, irreális követelésekkel állnak elő, a gesztusokat nem értékelik (a lengyelek Németország-képe a felmérések szerint pozitívan változik).²⁵

Az EU-ban Németország és Lengyelország érdekei konkrét pontokon eltérnek

- Lengyelország továbbra is ragaszkodik az agrárszubszenciók megszokott fizetési rendszeréhez, míg a németek ennek mértékét mérsékelni szeretnék.
- A klímavédelem terén eltérően számolják ki a szén-dioxid-kibocsátással kapcsolatos kompenzáció mértékét.

- A német álláspont szerint Oroszországot be kellene vonni a Keleti Partnerségbe, hogy nyilvánvaló legyen, a program nem ellene irányul, Varsó viszont ezt ellenzi.

A lengyel rendszerváltozást követően a francia–lengyel kapcsolatok a gazdasági együttműködésben csúcsosodtak ki. A francia beruházási offenzíva révén, amely különösen a szolgáltatászektorban (a telekommunikációban és a kereskedelemben) nyilvánult meg, Franciaország Lengyelország egyik kiemelt gazdasági partnere lett. Így némileg csökkent az a félelem, hogy Németország a saját hátsó udvarává fogja tenni Lengyelországot. Párizs számára emlékezetes maradt viszont, amikor 2008-ban épp a francia EU-elnökség átvétele napján jelentette be Lech Kaczynski lengyel elnök, hogy nem fogja aláírni a lisszaboni szerződést, ami különösen nehéz feladat elé állította a francia EU-elnökséget.

A 2009. őszi németországi szövetségi választások után mindhárom országban nagyobb elfogadásra talált az a szándék, hogy új impulzust adjanak a weimari együttműködésnek. A német szövetségi kormány programjába emelte a weimari háromszög újraélesztését. Kérdés, hogy a felekben ehhez meglesz-e a kellő következetesség és elszántság.²⁶

A weimari háromszög szerepe az EU-külpolitika cselekvőképességében

Egy koherens közös európai kül- és biztonságpolitika kialakításához a tagállamok között megegyezésre lenne szükség, miközben markáns törésvonalak mutatkoznak több kérdésben is: az újabban csatlakozott tagállamok inkább transzatlanti irányultságúak, ezzel szemben a régi tagállamok bizonyos értelemben az Egyesült Államoktól kevésbé függő Európát képzelnek el; Oroszországot illetően érzékelhető feszültség áll fenn a közép- és kelet-európai országok biztonsági érdekei és a nyugat-európai országok által folytatott energiapolitika között; az európai szomszédságpolitikában a Párizs által kezdeményezett közel-keleti projekttel szemben több kelet-európai ország a további keleti bővítést támogatja. A lisszaboni szerződés viszont nem nyújt egyértelmű technikai megoldásokat ezen nézeteltérések megoldásához.²⁷ A súlyos megosztottság elkerülése érdekében szükség van olyan döntési mechanizmusokra, véleményalkotási lehetőségekre, amelyek megkönnyítik a konszenzus megkeresését, de legalább is a harmonizálás irányába hatnak. Mivel az egyhangú szavazás elve mellett fennáll a veszélye annak, hogy az elérhető legnagyobb közös nevező túl kicsire sikerül, indokolt más mechanizmusok alkalmazása is, ilyen például a rugalmas érdekcsoportok képződése bizonyos témák mentén (ez azonban kül- és biztonságpolitikai kérdésekben óvatos hozzáállást igényel, mert a különutas politizálás hamar a politikai klíma általános romlásához vezethet, lásd az iraki háború körüli vitát). Egy másik lehetséges mód a már meglévő,

bizonyos fokig intézményes jellegű együttműködés elmélyítése. Erre német értékelés szerint a legalkalmasabbnak a weimari háromszög látszik, amely Európa-politikai kérdésekben évenkénti konzultációt irányoz elő.²⁸

Németország a szomszédság okán is szoros kapcsolatokat ápol Franciaországgal és Lengyelországgal, ráadásul a közös történelmi tapasztalatok miatt elengedhetetlen közöttük a politikai koordináció, de ezt nehezíti, hogy biztonságpolitikai orientációjuk nem minden ponton azonos. Míg például Franciaország hagyományosan a földközi-tengeri térségre koncentrált, és az Egyesült Államokkal kapcsolatban fenntartásai vannak (bár e téren az utóbbi időben a NATO-ba való francia visszatéréssel elmozdulás történt), Lengyelország saját kül- és biztonságpolitikát – csakúgy, mint az európai kül- és biztonságpolitikát – az Egyesült Államokkal való partnerségre kívánta építeni. A Franciaország által kezdeményezett „Barcelona-folyamat: Földközi-tengeri Unió” és a Lengyelország által javasolt „Keleti Partnerség” is jelzi az európai szomszédságpolitika értelmezésében meglévő különbségeket.

A német–francia–lengyel trió mérvadó kompromisszumok kialakítására lehet alkalmas, amit több tényező is indokol:

- A német–lengyel viták megnehezítik az európai szavazásokat (lásd az európai költségvetés vitáját). A német–lengyel politikai kapcsolatok pragmatikussá válása hozzájárul az unión belüli viták normalizálásához.
- Számos fontos külpolitikai téma (a NATO és a közös biztonság- és védelempolitika közötti viszony, EU-szomszédságpolitika stb.) elengedhetlenné teszi a szorosabb kooperációt a három ország között.
- Egy hármass megegyezés nyilvánvalóan nagyobb súllyal esik latba, mint a kétoldalú egyezségek.
- A trió hozzájárul az EU külpolitikai cselekvőképességének fenntartásához, illetve erősítéséhez. Az olyan külpolitikai kérdések, amelyekben a hármak nem tudnak konszenzusra jutni, az egész unió összetartását veszélyeztetik. A korai egyeztetésekből ugyanakkor a hármaknak az a helyzeti előnyük származik, hogy saját nemzeti érdekeiket céltudatosabban tudják képviselni az unióban.
- Német és francia részről úgy vélik, hogy a lengyelek bevonása megerősítheti a javaslatok iránti fogadókészséget az EU-ban, különösen az új tagállamok részéről. A weimari hármass hozzáadott értéket jelenthet Európának. Ezt támasztja alá:
- A német–francia motor az EU bővítésével relativizálódott, érdemes olyan alternatívát keresni, amely hasonló impulzusokat tud adni, illetve hasonló harmonizációs teljesítményekre képes.
- A határozott, öntudatos lengyel fellépés miatt (lásd alkotmányozási vita, iraki háború) az európai kompromisszumok keresésekor a lengyel szándékokat figyelembe kell venni. Annak érdekében, hogy Varsó ne váljon a megegyezés kerékkötőjévé, effektíven és időben vele együtt kell tisztázni a vitás kérdéseket.

- Ha Lengyelország és Németország egy asztalnál foglal helyet, a lengyelek kevésbé félnek attól, hogy marginalizálódhatnak. Elkerülhető a németek és a franciák dominanciájától való lengyel félelem.
- Jelzésértékű, hogy Berlin és Párizs nemcsak az EU legsúlyosabb országaival akar együttműködni, hanem az egyeztetésbe bevon egy európai középhatalmat is. Ez csökkenti a kisebb tagállamok bizalmatlanságát, segíti a közvetítést a régi és az új tagállamok között.
- A hármas kommunikáció ideális esetben hozzájárul az európai alaplöntések harmonizálásához. A lényeges érdekkellentétek és a potenciális konfliktusok időben felismerhetők, ezáltal EU-döntési mechanizmusok során elkerülhetők a kellemetlen meglepetések és a fennakadások. A kedvezőtlen hatások így a kétoldalú kapcsolatokban is csökkenthetők.

Az európai alkotmány körüli viták ráirányították a figyelmet arra, hogy döntő jelentőségű a „vétójátékosok” időben történő meggyőzőse. E tekintetben fontos a vezető csoportok szerepe, mert olyan gravitációs mezőt képeznek, amely a vétójátékosok számára megnehezíti a szembehelyezkedést a többiek érdekeivel. Reálisan a német–francia–brit hármas alkothatna vezető csoportot, bilaterális szempontból ehhez az alapok meg is lennének.²⁹ A brit magatartás azonban ma nem azt mutatja, hogy Nagy-Britannia hajlandó volna aktív, európai politikaformáló tényezőként szerepet vállalni. Tekintettel arra, hogy az eurózóna túl nagynak és heterogénnek látszik az irányításhoz, a német–francia tengelyben pedig egyre kevesebben hisznek, a weimari háromszög esélyei a jövőben felértékelődhetnek.

Mindent egybevetve: egy formalizált francia–német–lengyel direktórium a jelek szerint nem tűnik realista elgondolásnak, mivel az a többi állam közvetlen ellenállását váltaná ki. Nem zárható ki azonban egy informális „steering committee” jellegű együttműködés, amelyben Franciaország Dél-Európa, Németország Közép-Európa és Skandinávia, Lengyelország az új tagállamok (Közép- és Kelet-Európa) ügyvédje lehet.

Lengyel EU-elnökség – weimari célok

A lengyel külpolitika meghatározó eleme az európai integrációban való aktív részvétel. Lengyelország Európában regionális hatalom, legfőbb külpolitikai célja olyan európai hatalmi státus elérése, amely az országot megkerülhetetlen tényezővé teszi biztonsági és intézményi értelemben is. Az előző kormány azt a taktikát követte, hogy megvétózott minden olyan intézkedést, amelyben Lengyelország hatalmi státusa gyengítésének lehetőségét látta. A 2007 évi kormányváltás óta Varsó pragmatikusabb politikát folytat, exkluzív együttműködések hálózatával próbálja elérni célját, főleg a nagy és a közép-hatalmakra összpontosítva.

A 2011 második felében esedékes soros lengyel EU-elnökség jó alkalmat kínál a lengyel Európa-politikáról kialakult kép javításához. Példa nélküli aktivitást jelez, hogy 2010 júniusában a teljes Tusk-kormány testületileg Brüsszelbe látogatott, és felvázolta a lengyel elnökségi terv prioritásait. Ezek között elsőként a 2013 utáni közösségi költségvetés kihordása, a belső piac megerősítése, az energiabiztonság növelése és a közös kül- és biztonságpolitika erősítése szerepel. A lengyel kormány kiemelt figyelmet fordít a Keleti Partnerségre, amelynek munkáját a magyar elnökséggel társszervezésben szeretné felgyorsítani.³⁰

Varsó részt kíván venni az európai biztonsági struktúrák kialakításában, ezért az energiabiztonság mellett a biztonsági és védelmi politika olyan terület, amely nemcsak a lengyel EU-elnökségnek, de a weimari egyeztetéseknek is egyik kulcstémája.³¹ Guido Westerwelle német, Bernard Kouchner francia és Radoslaw Sikorski lengyel külügyminiszter a weimari háromszög 2010. április 27-i, bonni találkozásán hangsúlyozta: az Európai Uniónak fel kell készülnie arra, hogy a különböző nemzetközi válságokra ne csak diplomáciai, hanem szükség esetén katonai eszközökkel is reagálhasson, ezért megállapodtak abban, hogy 2013-ra bevetésre kész lesz egy közös weimari dandár.³²

A weimari háromszög és Oroszország

A jelenlegi orosz külpolitika egyik kiemelt feladatának tekinti az Európai Unió országaival, különösen annak vezető hatalmaival való szoros kétoldalú együttműködés kialakítását. Ezzel részben a kölcsönös gazdasági érdekek alapján az orosz gazdaság modernizációját kívánja elősegíteni, másrészt tetten érhető az a szándéka, hogy minél nagyobb befolyást szerezzen az EU külpolitikájának alakításába, miközben a tagállamokat megosztja, és versengésre készíti, kihasználva a közöttük meglévő nemzeti érdekkellentéteket és a közös álláspontok hiányát.

A weimari háromszög történetében először fordult elő, hogy a külügyminiszterek 2010. június 23-án Párizsban – az EU és Oroszország kapcsolatainak dinamizálása céljából – közös külügyminiszteri találkozót tartottak orosz kollégájukkal, Szergej Lavrovval.³³ A weimari tárgyalófeleket az motiválta, hogy megítélésük szerint a rosztovi EU–orosz csúcson az orosz fél a korábbinál konstruktívabb magatartást tanúsított, tárgyalóképesebbnek mutatkozott a olyan nemzetközi kérdésekben, mint például Irán, a BT-határozatok vagy a Közel-Kelet ügye, ezért most könnyebb vele megállapodásra jutni. Francia értékelés szerint ha Oroszországnak konkrét kérdésekben két-három tagállammal sikerül közös nevezőre jutnia, utána a 27-ek Európájával is meg tud állapodni. Nincs kizárva, hogy a weimari háromszög és Oroszország együttműködése tartóssá válik, ehhez jó alapot ad a viszonylagos orosz–lengyel közeledés is, amelyet egyébként Berlinben és Párizsban örömmel fogadtak, mert segíthet csökkenteni Varsónak a németek és a franciák „túlságosan szoros” orosz kapcsolata miatti bizalmatlanságát.³⁴

Összegzés

Úgy tűnik, a weimari együttműködés hosszas bizonytalanság és tanácstalanság után most kezd magára találni. Az csak később derül ki, hogy a recept beválik-e: a német perfekció a lengyel kreativitással és a francia szellemiséggel képes-e olyan egységet alkotni, amely új impulzusokat adhat Európának.

A legtöbb tagállam, így Magyarország nemzeti érdekeit nem elégítené ki, hogy egy német–francia–lengyel hármas irányítsa az Európai Uniót; bár ennek egyébként sem túl nagy a valószínűsége. Az viszont nem zárható ki, hogy a hármassal szorosabb együttműködést alakít ki uniós ügyekben. Lengyelország azon ambíciói, hogy fontos szerepet kapjon az EU jövőjének alakításában – lakosságát, méreteit, közép- és kelet-európai tapasztalatait, valamint Németországgal szembeni történelmi, morális pozícióját tekintve – nem megalapozatlanok. Lengyelország szerepvállalása számunkra a hasonló történelmi tapasztalatokra épülő és kiemelten barátinak számító magyar–lengyel kapcsolatokat még inkább felértékeli. A magyar külpolitika a lengyel relációt az elmúlt években indokolatlanul elhanyagolta, sőt kapcsolataink a politikusok szintjén kedvezőtlenül alakultak.³⁵ Ennek ellensúlyozására Orbán Viktor miniszterelnök első külföldi útja Varsóba vezetett. A gesztuson túl a látogatás megfelelő alkalmat adott az új magyar kormánynak arra, hogy hangsúlyozza a közép-európai regionális együttműködés iránti szorosabb elkötelezettségét. A Varsóval való megerősített konzultáció fontos hozzájárulást jelenthet a magyar nemzeti érdekek európai képviseletéhez (bilaterális, V4-es és egyéb keretekben is). Bár Lengyelország hazánkat nem tekinti kiemelt partnernek, számol velünk minden olyan kérdésben, amelyben a közös érdekek alapján közös fellépés lehetséges (energiabiztonság, Ukrajna-politika, az EU pénzügyi perspektívája, közös agrárpolitika). Az együttműködéshez most különleges lehetőséget biztosít az egymást váltó soros uniós elnökségünk.

Az európai integrációt eddig története során a német–francia tandem segítette ki valamennyi válságából, a súlyos nézeteltérések, súrlódások és viták ellenére az Európa Unióban még ma is ez az együttműködés tűnik a leghatékonyabbnak a kompromisszumok kialakításában. A magyar érdekeken és európai értékeken alapuló magyar külpolitika számára ennek a két relációnak a további erősítése is, elsősorban a német stratégiai partnerség folytatása, valamint a 2008-ban életre hívott francia stratégiai partnerség további tartalommal való feltöltése, kiemelten fontos feladat marad.

Felhasznált irodalom

- Bendiek, Annegret: „Perspektiven der EU-Aussenpolitik. Plädoyer für die Wiederbelebung des Weimarer Dreiecks”. *SWP-Aktuell*, No. 55. (Juni 2008).
- Frasch, Jutta: „Dynamisierung der deutsch-polnischen Beziehungen. Vorschlag für eine Vertiefung der bilateralen Zusammenarbeit”. *SWP-Aktuell*, No. 34. (Juli 2009).
- Herrmann, Rudolf: „Das Weimarer Dreieck – Le triangle de Weimar”. In: *Argumente und Materialien zum Zeitgeschehen 66, Frankreichs Aussenpolitik* (szerk. Bernd Rill). München: Hanns-Seidel-Stiftung – Akademie für Politik und Zeitgeschehen, 2009.
- Hierlemann, Dominik–Armando Garcia Schmidt: „Mehr politische Führung Wagen”. *Spotlight Europe* (C.A.P.), (Juli 2007).
- „Komitee zur Förderung der Deutsch-Französisch-Polnischen Zusammenarbeit e.V. (»Weimarer Dreieck«)”. Weimarer Dreieck, <http://www.weimarer-dreieck.eu/>.
- Kuhnhardt, Ludger–Henri Meundier–Janus Reiter: *Das Weimarer Dreieck. Die französisch-deutsch-polnischen Beziehungen als Motor der Europäischen Integration*. Discussion Paper. C 72. Bonn: Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI) – Rheinische Friedrich Wilhelms-Universität, 2000.
- Lang, Kai-Olaf: „Das Weimarer Dreieck. Ein neuer Motor für die größere EU?”. *SWP-Studie*, No. 21. (Máj 2004). Elektronikus változat: http://deufamat.de/parser/parser.php?file=/deufamat/deutsch/6/6_4/kuehnhardt/start.htm.
- http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Europa/DeutschlandInEuropa/BilateraleBeziehungen/WeimarerDreieck_node.html

Jegyzetek

- 1 „Hallott már valaki a weimari háromszögről? Ez olyasvalami, mint a Bermuda-háromszög?” – kérdezte állítólag egy brit diplomata. – „Én tudom, mi az – felelte a kollégája –, egy régi hangszer, Beethoven V. szimfóniájában szerepel.” Az ironikus megjegyzés Nagy-Britannia neheztelésére utal, amiért nem kapott meghívást az együttműködésbe. Sarah Helm: „‘Weimar Triangle’ Takes Shape for Power”. *The Independent*, <http://www.independent.co.uk/news/world/weimar-triangle-takes-shape-for-power-1348723.html>, 1996. május 23.
- 2 1991-ben fontos intézmények, megállapodások születtek: a Visegrádi Együttműködés, az uniós társulási szerződés a KKE-országokkal, a francia–lengyel barátsági és szolidaritási szerződés, a német–lengyel szomszédsági együttműködési szerződés, a Német–Lengyel Együttműködési Alapítvány, a Német–Lengyel Ifjúsági Program stb.
- 3 Messzire vezető, de érdekes észrevétel, hogy míg a német fél a semleges, egyik felet sem súlyozó, geometriai elnevezést használja, a francia nyelvben a triangulum szó a hangszerre is utalhat, ami viszont felveti azt a kérdést, hogy a háromszögnek melyik kettő a talpa, illetve ki akarja rajta megszólaltatni a zenét.
- 4 A „weimari nyilatkozat” közös platformot jelentett, felvázolta a résztvevők Európa-vízióját, akik az EBEÉ párizsi chartájára hivatkozva a béke és biztonság mellett kötelezték el magukat az „új Európa”-ban. Az európai stabilitás, biztonság és jólét megőrzésében központi szerepet szántak a meglévő európai struktúráknak (elsősorban az EK-nak és az Európa Tanácsnak), és a „transzatlanti dimenzió”-t elengedhetetlennek neveztek az európai biztonság számára. Kifejezték különleges, „mérvadó” felelősségüket Európa iránt.
- 5 A dátum és a helyszín is szimbolikus: augusztus 28. Goethe születésnapja. A weimari helyszínnel azt akarták kifejezésre juttatni, hogy Európa több egy gazdasági közösségnél, népeit elsősorban a közös kultúra köti össze. A weimari együttműködés morális és történelmi dimenziója, hogy Európa

- közös szellemiségére utal. Az a tény, hogy Weimartól néhány kilométerre található Buchenwald, felidéri Németország történelmi felelősségét is.
- 6 A hármásban nemcsak a kontinens három kulturális archetípusa (ősi formája) képviselt, hanem az állam, a társadalom három különböző szerveződése, valamint három teljesen eltérő európai történelmi tapasztalat is.
 - 7 Az 1999. januári párizsi külügyminiszteri értekezlet konkrét feladatokat is megfogalmazott: az államfői-kormányfői, külügyminiszteri és védelmi miniszteri találkozók rendszerét kiterjesztette további (környezetvédelmi, belügyi, közlekedési) szakminiszterekre is. Bátorították a civil légügyi és a katonai kooperációt, a testvérvárosi, vállalatok közötti, az ifjúsági, kulturális együttműködést, az Arte német-francia tévécsatorna működtetésébe a lengyel fél bevonását tervezték.
 - 8 Más vélemények szerint az EU keleti bővítéséhez szükséges francia támogatást nem a weimari háromszög révén sikerült megszerezni, hanem mert Franciaország belátta a bővítés elkerülhetetlenségét; ellenkező esetben a német-francia kapcsolatokban zavar támadt volna, illetve azt kockáztatták volna, hogy Lengyelország és a többi közép- és kelet-európai ország az Egyesült Államok karjaiba fut.
 - 9 „Le Triangle de Weimar, il est ce qu'il est...” Tehát nem több és nem kevesebb, mint ami valójában. Bronisław Geremek szavai szerint: egy „privilegizált együttműködés” a három ország között.
 - 10 Az iraki háború alatt Párizs és Berlin a háborút ellenzők táborát vezette, míg Varsó az amerikai hadműveletben katonákkal vett részt. A felek az EU kényes pénzügyi kérdéseiben is különböző táborokhoz tartoznak.
 - 11 A német-francia Jugendwerk anyagilag támogatja a német-francia-lengyel találkozókat, a bilaterális trilateráliszmussal fejlődött. A német-francia és a lengyel-német Jugendwerk keretében háromoldalú projektek valósulnak meg. Az ifjúsági csereprogramokon évente több mint 150 találkozáson és programon találkoznak diákok, fiatal munkavállalók. A 2000. júniusi malopolskai nyilatkozat alapján háromoldalú regionális partnerségek is alakultak (pl. a három fővárosi régió között), városi és községi testvérkapcsolatok, egyéb civil együttműködési formák is létrejöttek.
 - 12 Nem haladt előre az a javaslat sem, hogy az Arte terén megvalósuló francia-német együttműködést hármassá fejlesszék.
 - 13 2007 júniusában például a brüsszeli EU-csúcson az egyszerűsített EU-szerződés ratifikációjánál Lengyelország elérte, hogy az intézményi változások csak 2014 és 2017 között legyenek jogilag kötelező érvényűek. A három ország közötti előzetes tárgyalások mind kétoldalúan folytak.
 - 14 Sokan a német-francia Élysée-szerződést sem kímélték az ilyen minősítésektől.
 - 15 Hans-Dietrich Genscher volt német külügyminiszter, a weimari találkozó egykori kezdeményezője a 15. évfordulón egy *Spiegel*-interjúban csalódottságának adott hangot: „A weimari háromszögből többet lehetett volna csinálni (...) Az esélyből, amely abban rejlett, hogy ez az Európa számára oly fontos három ország együttműködik, nem az lett, mint amit el lehetett volna érní.” Philipp Wittrock: „Deutschland muss sich mehr engagieren”. *Spiegel Online*, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,425020,00.html>, 2006. április 7.
 - 16 Kwaśniewski lengyel elnök 2000-ben a franciák túlzott mértékű egoizmusáról beszélt.
 - 17 A weimari háromszög történetében a mélypontot az jelentette, amikor 2006-ban Lech Kaczyński lengyel köztársasági elnök kijelentette, nem látja hasznát az együttműködésnek, és betegségre hivatkozva rövid határidővel lemondta a Merkel kancellárral és Chirac elnökkel tervezett jubileumi csúcstalálkozón való részvételét. A közvetlen előzmény az volt, hogy a *Tageszeitung* berlini napilap szatírát közölt róla és a családjáról.
 - 18 Lengyelország mellett szól az is, hogy meglehetősen jó állapotban vészelte át az általános gazdasági válságot, ezért energiáit nem a károk felszámolására, hanem a konstruktívabb cselekvésre összpontosíthatja.
 - 19 A Bertelsmann Alapítvány 2007-ben az EU 16 országában, az unió lakosságának 88%-a körében egy közvélemény-kutatást végzett, amely arra irányult, mely országcsoporthoz játszhatnának vezető szerepet a 27-ek Európájában. A megkérdezettek 31%-a gondolta, hogy az EU irányítását az euró-zóna tagjainak kellene vállalniuk (természetesen az arány az euró-zóna országaiban volt magasabb). 13%-uk szerint egy csoportnak sem szabad vezető szerepet vállalnia – a vezető csoport lehetőségét

- különösen a csehek, a magyarok, a bolgárok és az osztrákok elleneztek. Kisebb csoportként leginkább a francia–német–brit vezetést tudják elképzelni (18%). A német–francia motor a felmérés szerint kifulladásra: a 30%-os francia és a 16%-os német támogatottság mellett csupán 10%-os átlag adódott. A weimari trió vezető szerepét mindössze 5% támogatta, de az is úgy alakult ki, hogy a lengyelek 23%-a volt mellette, míg mások csak 1–7%-ban, maguk a németek is csak 6, a franciák pedig 5%-ban támogatták. A kutatási adatok vizsgálatából az a következtetés vonható le, hogy az uniós lakosság szükségét látja a vezető országcsoportoknak, de félnék a nagy országok dominanciájától. Lengyelország szeretne vezető szerepet játszani, de a franciákkal és a németekkel is elutasítják a Lengyelországgal való közös irányítási lehetőségeit.
- 20 A 2007-es német–lengyel médiaháborúban a vitát a brüsszeli EU-csúcs nyitányakor Jarosław Kaczyński akkori lengyel kormányfő rádiónyilatkozata gerjesztette, amelyben azt hangoztatta, hogy az EU intézményeiben hazája szavazati súlyának megállapításakor az ország második világháborús népvészteségét is számításba kellene venni, mondván: „Ha nem lett volna a második világháború, Lengyelországnak ma 66 millió lakosa lenne. Csak azt követeljük, amit elvettek tőlünk.”
 - 21 2007 júniusában a *Wprost* című lengyel konzervatív hetilap címlapján Angela Merkelről egy izléstelen fotómontázs jelent meg, amelyen a német kancellár Európa mostohaanyjaként a lengyel állam- és kormányfőt, a Kaczyński-ikreket szoptatja.
 - 22 Guido Westerwelle német külügyminiszter, FDP-elnök első külföldi útja Varsóba vezetett, amit a nagyobbik kormányzó erő, a CDU/CSU túlzott gesztusként értékelt. A jelenlegi, 2009-es német koalíciós szerződésben szerepel az a szándék, hogy elmélyítsék a Lengyelországgal folytatott kooperációt, és együtt tegyenek lépéseket az európai integráció fejlesztése érdekében. A 1991-es német–lengyel szomszédsági és barátsági szerződés szabályozza a hivatalos politikai párbeszéd rendszerességét, hogy legalább évente egyszer sor kerül a kormányfők, külügyminiszterek és más tárcavezetők találkozására.
 - 23 Az új orosz katonai doktrínát Lengyelország a NATO-n belül – Litvániához, Észtországhoz és Lettországhoz hasonlóan – eltérően ítéli meg: tendencia, hogy a különböző NATO-fórumokon igyekezik Oroszországot a szövetség egészére nézve katonai fenyegetésként megjeleníteni. A célja, hogy ráirányítsa a NATO figyelmét a szövetség keleti periferiáján lévő országok védelmének biztosítására.
 - 24 A berlini Forsa közvélemény-kutató intézet 2007 nyarán közzétett reprezentatív felmérése szerint a németek 65%-a rokonszenvesnek találja a lengyeleket, 20%-uk viszont nem, míg a németek 37%-a rossznak ítéli meg a két ország közötti kapcsolatokat, és csak 19%-uk jónak.
 - 25 Lengyelországban a kommunista hatalom szándékosan fenntartotta és kiaknázta a lengyelek németek elleni gyűlöletét, mert így jobban kiemelhették a Szovjetunió szerepét Lengyelország nyugati határainak biztosításában. Ez az ellenszenv azonban 1966-tól, a lengyel katolikus püspöki karnak a német püspökökhöz intézett levelével, majd az 1970-ben megkötött lengyel–NSZK-határszerződéssel kezdett oldódni, a mai fiatal lengyel generáció pedig már nem szeret a történelmi sérelmekkel foglalkozni.
 - 26 A sors iróniája, hogy a 2010. áprilisi bonni külügyminiszteri találkozó alkalmával jelentette be önmaga feloszlását az a szervezőbizottság, amely 19 éve a weimari együttműködés kezdeményezője volt. A bizottság indoklásként arra hivatkozott, hogy a kormányoktól nem kapta meg a szükséges támogatást.
 - 27 A közös kül- és biztonságpolitikában nem irányozza elő a többségi döntést, pedig a 27 tagú unióban a kényes kül- és biztonsági kérdésekben egyre nehezebben érhető el egyhangú tanácsi döntés.
 - 28 A háromoldalú együttműködésben az elmúlt években zavart okozott az iraki háború körüli lengyel–francia vita, az elüldözöttekkel kapcsolatos német–lengyel vita és a lisszaboni szerződés ügye.
 - 29 Ha a német–francia motor akadozik is, a kapcsolat szoros; Franciaország és Nagy-Britannia az iraki háború körüli ellentét dacára is sok közös vonást mutat a védelmi és biztonságpolitikában, pótolnivaló elsősorban Németország és Nagy-Britannia kapcsolatában lenne.
 - 30 A tervek szerint a második keleti partnerségi csúcscélekezletre 2011 májusában, a magyar EU-elnökség idején kerülhet sor, az egyeztetés 2011 decemberében a lengyel soros elnökség alatt informális külügyminiszteri tanácskozással folytatódik.

- 31 2010. december közepén a három ország külügy- és védelmi miniszterei az EU *Közös biztonság- és védelempolitikája* (KBVP) kiemelt kérdéseivel kapcsolatban közös levélben fordultak Catherine Ashtonhoz, az EU kül- és biztonságpolitikai főképviseletéhez. A „weimari levélként” elhíresült dokumentum az együttműködés fokozását szorgalmazza három területen: a főképviselet és a NATO-főtitkárt az EU–NATO-kapcsolatok erősítésére ösztönzi; a KBVP-n belüli civil-katonai együttműködés erősítése jegyében előirányozza a műveleti tervező és irányító képességek fejlesztését; ezen kívül a kétoldalú és a szélesebb körű együttműködésen alapuló katonai képességfejlesztés továbbvitelére szólít fel.
- 32 A weimari háromszög külügyminisztereinek találkozója vendégként először meghívták az új ukrán külügyminisztert, Konsztantyin Hriscsenkót is.
- 33 A találkozó kiemelt kérdése volt a kalinyingrádi térség helyzetének rendezése, tárgyaltak egyfajta kishatárforalmi megállapodásról is Lengyelország, Litvánia és Kalinyingrád között, megegyezés született az orosz–lengyel vízumkönnyítésről. A másik napirendi pont az európai biztonsági kérdések közül az EU–orosz külpolitikai és biztonsági bizottság létrehozásáról szóló Merkel–Medvegyev-memorandum volt. Konzultációt folytattak az afganisztáni, a Dnyeszteren túli és a kirgizisztáni helyzetről is.
- 34 Lengyelországban traumatikus emlékeket ébresztett fel az iraki háború kapcsán megélt Párizs–Berlin–Moszkva tengely. A bizalmatlanság egyik eredője az Északi Áramlat nevű balti-tengeri gázvezeték. Lengyel politikusok a gázvezetékét korábban a rossz emlékű Molotov–Ribbentrop-paktumhoz hasonlították. Párizs hangsúlyozza, a Mistral repülőgépek Oroszországnak való eladását inkább politikai gesztusnak, a mérsékelt orosz álláspont elismerésének, mintsem katonai ügyletnek tekinti.
- 35 Kínos epizódnak számít, hogy amikor 2006 tavaszán Lech Kaczyński lengyel köztársasági elnök Sólyom László államfővel Győrben felavatta a magyar–lengyel barátsági emlékművet, a lengyel felet nem fogadta sem a magyar miniszterelnök, sem az Országgyűlés elnöke.

Résumé

The Roles and Functions of the Weimar Triangle and the Prospects of Franco-German-Polish Cooperation

The Weimar triangle established in 1991 has fulfilled its primary political goal, but has nevertheless fallen short of expectations in its political, strategic and civilian dimensions alike. Its greatest achievement has been its stabilizing role in Europe, including the harmonization of French and German interests concerning Central and Eastern Europe and its contribution to the eastern enlargement of the European Union. Following the euroatlantic integration of Poland, many felt that the cooperation has fulfilled its tasks and there exist no further incentives for its continued existence. Since the 2007 entry into office of the Tusk government, however, the parties have agreed on the strengthening of the cooperation. For Poland, cooperating with the two most influential EU member states is also a question of prestige, but the other two parties also prefer continued cooperation. The Weimar triangle is unlikely to become the new engine of European integration, but could contribute to the formation of future compromises in the role of an informal steering committee or at least function as an enhanced consultation forum concerning questions where original country positions are highly divergent. The Weimar triangle could also contribute to the capabilities of the European Union as a foreign policy actor. Its rediscovery attests to the strengthening of intergovernmental cooperation in the EU, as opposed to Brussels-based federalizing ambitions. The increased European commitment of Poland further contributes to the great importance of Warsaw as a partner, while building strategic partnerships with France and Germany also has to remain on the agenda.